

İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ALANINDA AKADEMİK TARTIŞMALAR

Editör: Doç.Dr. Süleyman GÜN

yaz
yayınları

İletişim Çalışmaları Alanında Akademik Tartışmalar

Editör

Doç.Dr. Süleyman GÜN

yaz
yayınları

2026

İletişim Çalışmaları Alanında Akademik Tartışmalar

Editör: Doç.Dr. Süleyman GÜN

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-8926-13-2

Haziran 2026 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

Yeni Medyada Nefret Söylemi: “Filistinlilere” Yönelik Nefret Söylemi İçeren Videoların Youtube Üzerinden İncelenmesi1

Aslı KÖSEOĞLU, Dilara KARAKAYA

Evolution of Concepts in Aging and Digital Sociology Studies: From Gerontology to Socio-Gerontechnology ..21

Nuran ÖZE

Bilim İletişiminde Yapay Zeka: Kullanım Pratikleri, Memnuniyet Düzeyleri ve Algılanan Bariyerler.....36
Çiçek TOMRUKÇU

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

YENİ MEDYADA NEFRET SÖYLEMİ: “FİLİSTİNLİLERE” YÖNELİK NEFRET SÖYLEMİ İÇEREN VİDEOLARIN YOUTUBE ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Aslı KÖSEOĞLU¹

Dilara KARAKAYA²

1. GİRİŞ

1970’lerde ortaya çıkan yeni medya kavramı; psikoloji, sosyoloji, ekonomi, bilgi ve iletişim temelli araştırmalarda; politik ve kültürel çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından ortaya konulan bir kavram olarak dikkat çekmektedir (Taş, 2017). Yeni medyanın hızlı biçimde iletişimi sağlaması, geniş topluluklara ulaşabilmesi ve kitleleri etkileme sürecinde yaratıcılığı ön plana çıkarması, kullanıcıların dikkatini çekme eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca bu platformda her kullanıcı, özgürce sosyalleşebilme olanağına sahiptir (Öztürk Terzi, 2020). Kimi zaman yeni medyada kişi ya da grupların kendisini özgürce ifade edebilme durumu, bir etnik grubun bir diğer etnik grubu aşağılaması ve ötekileştirmesi gibi sorunlu bir noktaya evrilebilmektedir. Yeni medyanın geleneksel medyaya kıyasla daha sınırlı bir biçimde denetlenebilir olması, bu platformlarda yabancı düşmanlığı, ırkçılık, nefret ve ayrımcılık içeren söylemlerin yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır (Dinç Kırılı ve Büyükbaykal, 2022).

¹ Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, ORCID: 0000-0003-0180-7730.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Bölümü, ORCID: 0009-0008-5586-2990.

Nefret söylemi ifadesi, bireyleri ya da grupları; ırk, etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim, din, mezhep, siyasal görüş, ideoloji, sosyo-ekonomik durum, fiziksel özellik, engellilik ya da hastalık gibi unsurlar üzerinden ayıran, dışlayan, ötekileştiren, aşağılayan, hedef gösteren, tehdit eden veya düşmanlaştıran ifadeleri içeren dilsel pratikleri kapsamaktadır (Öztekin, 2015). Yeni medyada nefret söylemi; nefret içerikli web siteleri, haber platformları, kullanıcı yorumları, e-posta mesajları, forumlar, dijital oyunlar ve çeşitli sosyal ağlar aracılığıyla yayılım göstermektedir. Bu tür nefret söylemi içeren yeni medya platformları, rahatsız edici ve yıkıcı etkiler barındırmakta ve ayrıca şiddet unsurları içeren görsel ve sözel öğeleri de dolaşıma sokabilmektedir (Taş, 2017). Günümüzde pek çok alanda karşılaştığımız nefret söyleminin, yeni medya ortamlarında son derece hızlı ve kolay bir şekilde üretilip yeniden ve yeniden dolaşıma girdiği aşikardır. Bu durum, zaman içerisinde nefret söylemi içeren paylaşımların sıradanlaştırılmasına yol açarak insanlarda duyarsızlaşmaya ve kanıksamaya yol açabileceğinden oldukça tehlikelidir.

Bu çalışmanın amacı, kullanıcı merkezli olan ve dünya çapında popüler platformlar arasında ikinci sırada yer alan YouTube’da (Onedio, 2024), nefret söyleminin nasıl üretildiğini ve yayıldığını analiz etmektir. Çalışmayı sınırlandırmak adına nefret söylemi kavramı, Filistinliler özelinde ele alınarak platformda Filistinlilere yönelik nefret söylemi içerdiği amaçlı örnekleme tespit edilen dört video, eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir.

2. NEFRET SÖYLEMİ

İnsanlık tarihine bakıldığında, toplu yaşamın başlangıcından itibaren ortaya çıkan “biz” ve “öteki” ayrımının, bir yandan bireyler arasında aidiyet ve birlik duygusu oluşturduğu

bilinirken diğer yandan ise insanın doğasında bulunan korunma içgüdüsüyle birlikte yabancılaşma, korku ve nihayetinde nefret duygularına dönüştüğü görülmektedir (Vardal, 2015). Nefret söylemi, hakaret, aşağılama ve ayrımcı ifadeler içeren söylemlerle; bireylere, toplumsal gruplara ya da çeşitli olaylara yönelik olumsuz tutumların yayılmasına neden olmakta, aynı zamanda toplum içerisindeki hoşgörü, karşılıklı saygı ve birlikte yaşama kültürünü zedeleyen bir iletişim biçimi olarak değerlendirilmektedir (Büyüktanır, Yakar ve Altınel Girgin, 2025). Toplumda nefret söyleminin hedefi hâline getirilen grup veya kişilerin açık ya da örtülü biçimde buna maruz kaldığı bilinmekte; nefret söylemiyle ötekileştirilen kişi, toplumun parçası olmanın ötesine düşmektedir. Bu tutumlar yalnızca sözlü olarak icra edilmemekte; medya içerikleriyle de yeniden üretilerek aidiyet duygusunu zedelemekte ve toplumsal dışlanmayı derinleştirmektedir. Vardal'a (2015) göre, toplumların gelenekleri, yaşam tarzları ve gelişmişlik düzeyleri nefret söylemlerinde de belirli ölçüde etkili olabilmektedir.

Binark ve Çomu'ya (2012) göre nefret söylemi, altı ana madde de incelenmektedir; Bunlar, “Siyasal nefret söylemi, kadınlara yönelik nefret söylemi, yabancılara ve göçmenlere yönelik nefret söylemi, cinsel kimlik temelli nefret söylemi, inanç ve mezhep temelli nefret söylemi ve engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemi.” Nefret söylemiyle hedef haline getirilen bireylerin hem kişisel yaşamlarında hem de toplumsal konumlarında derin ve yıkıcı etkiler yarattığı ifade edilmektedir. Nefret söylemi, ona maruz kalan kişiler üzerinde psikolojik baskı, dışlanma hissi, değersizlik duygusu ve toplumsal yalnızlık gibi olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Bu süreçte en ağır hasarı, doğrudan hedef alınan bireylerin aldığı vurgulanırken, nefret söyleminin yalnızca duygusal anlamda değil, aynı zamanda fiziksel ve maddi açıdan da saldırıları teşvik edebilen, hatta nefret suçlarına zemin hazırlayabilen bir nitelik

taşıdığı belirtilmektedir (Öztekin, 2015). Günümüzde sosyal medya kullanıcılarının ürettikleri içeriklerinin ve paylaşımlarının; herkese açık bir biçimde paylaşılabilmesi, platformun bireylere sağladığı sınırsız erişim imkânı ve nefret temelli ifadeler artık yalnızca çevrimiçi ortamlarda değil, aynı zamanda insanların günlük yaşamlarında da etkili hâle gelmektedir. Böylelikle nefret söylemi, dijital platformlardan güç alarak daha kolay yayılmakta; bu da toplumsal algı ve tutumlar üzerinde olumsuz, güçlü, kimi zaman da dönüştürücü bir etki oluşturmaktadır.

3. YENİ MEDYA

Yeni medyaya çeşitli aygıtlar üzerinden her an ve her yerden erişilebilir olması, onun kapsamını daha da genişletmiştir. Bu kavram, belirli bir araç, teknoloji ya da tekil bir olguya indirgenemeyecek kadar çok boyutlu olmakla birlikte mevcut medya biçimleri ile gelişen teknolojik imkânlar arasındaki karşılıklı etkileşim sürecini de ifade etmektedir (Taş, 2017). Yeni medyada içerik üretimi büyük ölçüde kullanıcıların kendileri tarafından gerçekleştirildiğinden, bu durum toplumun farklı kesimlerini yansıtabilme açısından yeni medyaya geleneksel medyaya göre daha kapsayıcı bir yapı sunmaktadır. Dolayısıyla yeni medyanın bu yapısı (aşırı uç fikirlere sahip veya sıradan bireylerin, düşünce ve deneyimlerine kadar) geniş bir yelpazede görüşlere erişim olanağı sağlamaktadır (Vardal, 2015).

Yeni medyada her birey düşüncesini serbestçe dile getirme hakkına sahip olsa da bu ifade özgürlüğü, her zaman etik sınırlar çerçevesinde kullanılmamaktadır. Bu durum, kapsayıcılık ve eşitlik açısından fırsatlar sunsa da bazı kullanıcılar bu platformu, toplumsal ayrışmalara ve dijital eşitsizliklerin oluşmasına ortam olarak kullanmaktadır (Öztürk Terzi, 2020). Bu bağlamda, yeni medyanın yapısal özelliklerinin anlaşılabilmesi

için yeni medyanın hem avantaj hem de dezavantajları ele alınmalı ve incelenmelidir.

4. YENİ MEDYANIN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI

4.1. Avantajları

Aslan'a göre yeni medya, teknik açıdan bilgisayar ve bilgi teknolojileriyle iç içe geçmiş verinin; dijital biçimde üretildiği, depolandığı ve paylaşıldığı modern bir iletişim alanı olarak kabul görmüştür. Bu medya türü; bireyin düşüncesini ya da ürettiği içeriği, binlerce insana zahmetsizce ulaştırabilmesine olanak tanıyan bir yapıya sahipken aynı zamanda bireyler arası etkileşimin bir hak ve özgürlük olarak desteklendiği ve sıradan insanların geniş kitlelerle doğrudan iletişim kurmasının artık olağan bir durum olarak kabul edildiği yeni bir iletişim çağını temsil etmektedir (2013, aktaran Şahin ve Şahin, 2016).

Yeni medya; ses, görüntü ve metin gibi farklı veri türlerini dijital ortamda bir araya getirebilmesiyle çoklu ortam yapısını içinde barındırmaktadır. Mecra, farklı içeriklerin geniş kullanıcı kitlelerine iletilmesine, paylaşılmasına ve etkileşimli biçimde dolaşıma sokulmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca burada bilgi yalnızca aktarılmamakta; düzenlenebilmekte, yeniden şekillendirilebilmekte ve bireysel tercihlere göre uyarlanabilmektedir. Bu özellikler yeni medyanın kullanıcı odaklı bir yapıya sahip olduğunun göstergesidir (Kırık ve Altun, 2019).

Yeni medya gazete, dergi, radyo, televizyon ve sinema gibi geleneksel kitle iletişim araçlarından ayrılarak, internet ortamında kullanıcıların hem içerik üreticisi hem de dağıtıcı konumuna geldiği bir iletişim biçimini ifade etmektedir. Bu yapıda, kullanıcılar tarafından oluşturulan paylaşımlar, dijital

ağlar aracılığıyla yeniden dolaşıma girmekte ve farklı kullanıcılar tarafından tüketilerek etkileşimli bir iletişim döngüsü oluşturmaktadır (Taş, 2017).

4.2. Dezavantajları

İnternetin ilk dönemlerinde bilgisayarla belirli saatlerde erişim sağlanırken, akıllı telefonların gelişmesiyle bireyler her an çevrimiçi hale gelmiştir. Özellikle yeni medyanın gelişimiyle birlikte ortaya çıkan sosyal medya ise yaşamın merkezine yerleşmiştir. Sosyal medyanın sınırsız etkileşime açık yapısı, içeriklerin insanları yönlendirmesine ve kışkırtmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle toplumsal hareketler sosyal medya üzerinden manipüle edilerek farklı yönlere çekilebilmekte; bu durum ise hukuki açıdan sorunlu süreçler ortaya çıkarabilmektedir (Çalışkan ve Mencik, 2015).

Aziz, yeni medyanın olumsuz özelliklerini şöyle ifade etmiştir (2007, aktaran Öztürk Terzi, 2020, s. 39);

- *Kolayca değişebilir olması güveni azaltmaktadır. Bir gün önce var olan bir mesaj/haber, ertesi gün tamamen kaldırılabilen ya da bir kısmı değiştirilebilmektedir. Bu bakımdan tam güvenilir değildir.*
- *Güvenilirlik sorunları vardır. Web sitesi kırıncıları tarafından site çökertilebilmekte ya da siteye istenmeyen bilgiler girilebilmektedir.*
- *Teknik arızalar, web sayfalarına ulaşmayı engelleyebilmektedir. Yeni bir teknoloji olmasından ötürü teknik donanımlarda, yetersiz alt yapı olanakları sık sık arızalara neden olmakta ve "İnternetin çökmesi" ile habere ulaşma zorlaşmaktadır.*
- *Hedef kitlenin teknik donanımı olmayabilir. İnternette yararlanılabilen, belirli bir teknik alt yapı donanımını gerektirir. Bunun açık anlamı ise, bu olanağa sahip olmak için para harcamak gerekir.*

- *İnternet kullanımı, okuma-yazma gerektirir.*
- *İnternet herkesin aynı anda yararlanabileceği bir araç değildir. Kimin, ne zaman, nasıl bir ortamda iletilen mesajları alacağı bilinemez. Örneğin, televizyonda verilen bir mesajın, o anda ve o kanalda olan herkes tarafından öğrenilmesi olanaklı iken, internet ten kimin ne zaman bu bilgileri alacağı, yararlanacağı bilinemez.*

Son olarak yeni medyanın hızla yaygınlaşması ve yoğun biçimde kullanılmaya başlanmasıyla birlikte ortaya çıkan önemli dezavantajlarından biri de bu mecranın nefret söyleminin üretilmesine, yayılmasına ve sıradanlaşmasına zemin hazırlamasıdır. Toplumların tarihinden, kültürel yapısından, ideolojik yönelimlerinden ve geleneksel değerlerinden beslenen nefret söylemi; iktidarlar ve geleneksel medya tarafından örtük biçimde yeniden üretilme potansiyeliyle, yeni medya ortamında denetimden büyük ölçüde uzaklaşmış ve bireylerin kişisel etik anlayışına bırakılmıştır (Vardal, 2015). Bu durum, yeni medyanın olumsuz yönleri arasında dikkat çeken en kritik sorunlardan biri olarak kabul görmüştür.

5. YENİ MEDYADA NEFRET SÖYLEMİ

Günümüzde internetin yaygınlaşması ve teknolojik gelişmelerin hız kazanması bireylerin birbirleriyle iletişim kurmasını ve etkileşimde bulunmasını geçmiş dönemlere kıyasla oldukça kolaylaştırmıştır. İnternet temelli tüm dijital araçların üst bir kavramı olarak görülen yeni medya, iletişimin zaman ve mekân sınırlamalarından bağımsız biçimde gerçekleşmesine olanak tanımıştır. Bu sayede insanlar, farklı dijital platformlar üzerinden aynı anda bilgi akışına dahil olabilmekte ve geniş bir iletişim ağı içinde kendilerine yer edinebilmektedir (Bulunmaz, 2015). Yeni medyada içeriklerin büyük ölçüde kullanıcılar tarafından üretilmesi, bu mecrayı toplumun farklı kesimlerini

yansıtma açısından geleneksel medyaya göre daha avantajlı kılmaktadır. Bu ortamda hem uç fikirler hem gündelik deneyimler hem de hâkim ideolojinin izleri görülebilmektedir. Bu bağlamda yeni medya, nefret söyleminin kaynağı değil; toplum tarafından üretilen nefret söylemin yayılımını hızlandıran ve dolaşımını artıran bir alan olarak işlev görmektedir (Vardal, 2015). Yeni medya alanında içerik üretimi ve paylaşımının merkezi bir yapıdan uzak olması, geleneksel medyadaki denetim mekanizmalarının uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Dijital ortamlardaki sınırlı içerik kontrolü, nefret söylemlerinin görünürlüğünü artırmakta ve toplum tarafından daha kolay benimsenmesine yol açmaktadır. Ayrıca kullanıcıların anonim ya da gizli kimliklerle bu mecrada bulunabilmesi, kullanıcıların sorumluluk hissini azaltarak nefret söylemini daha rahat dile getirmelerine ve daha saldırgan bir dil kullanmalarına neden olmaktadır (İli, 2025).

Geleneksel medyada kitle iletişim araçlarının belirli bir mülkiyet yapısına dayanması, devletin bu alanı yasal düzenlemelerle denetlemesini kolaylaştırmaktadır. Yayın sahiplerinin açıkça bilinmesi hukuki yaptırımların hızlı uygulanmasına imkân tanırken, internet temelli sosyal medya platformlarında içeriklerin takibi ve sorumluların tespiti oldukça güçleşmektedir. Bu durum, internetin özgürleştirici yapısının yanında, kontrolsüz bilgi akışı içinde nefret söyleminin küresel ölçekte yayılmasına neden olmaktadır (Bilge, 2016). Facebook, X ve YouTube gibi dijital mecralar, olumsuz söylemlerin hızla dolaşıma girdiği alanlar arasında yer almaktadır. Sosyal medyada kullanıcılar, benzer görüşlere sahip kişilerle kolayca etkileşim kurabilmekte; bu durum nefret söylemi içeren içeriklerin yayılımını artırabilmektedir. Din, etnik köken ve cinsiyet gibi kimlik alanlarını hedef alan söylemlerin çeşitli dijital kanallar üzerinden yayınlanması ve yayılması, yeni medyanın önyargı ve düşmanlık içeren içeriklerin küresel ölçekte dolaşımına uygun bir

zemin sunduğunu göstermektedir (Kılıcı, Dondurucu ve Uran, 2017).

6. YENİ MEDYA MECRALARINDAN YOUTUBE PLATFORMUNDA, “FİLİSTİNLİLERE” YÖNELİK NEFRET SÖYLEMİ İÇEREN VİDEOLARIN ANALİZİ

Çalışmanın bu kısmında İsrail’in Filistin’e yönelik uyguladığı soykırım sürecinde, İsrail destekçilerinin “Filistinlileri” hedef almak için oluşturdukları dört video, eleştirel analiziyle irdelenmiştir. Eleştirel söylem analizi; güç, hâkimiyet, hegemonya, sınıf farkı, cinsiyet, ırk, ideoloji, ayrımcılık, çıkar, kazanç, yeniden inşa, dönüştürme, gelenek, sosyal yapı ve sosyal düzen gibi temaları öne çıkararak ve araştırma alanı olarak bu başlıkları ele alan bir yöntemidir (van Dijk, 2003, aktaran Doyuran, 2018). Eleştirel çalışmalar, ideoloji kavramını merkeze yerleştirerek toplumsal iktidarın dilsel pratikler üzerinden nasıl üretildiğini ve sürdürüldüğünü incelemektedir. Bu yaklaşım, iktidar ilişkilerinin dil içerisinde gizlendiğini ve dil aracılığıyla toplumsal dolaşıma girdiğini savunmaktadır (Karaduman, 2017).

Araştırma kapsamında nefret söylemi içerdiği tespit edilen bu videolar, amaçlı örneklem tekniği ile belirlenmiştir. Amaçlı örneklem tekniğinde katılımcılar rastgele değil, kasıtlı olarak seçilmektedir. Ayrıca bu tekniğin yargılayıcı örnekleme ya da seçici örnekleme olarak da adlandırıldığı belirtilmektedir. Amaçlı örnekleme, araştırmacının örneklem seçimi sürecinde belirli bir amaca sahip olduğu ve bu nedenle örneklemin, araştırmacının ilgilendiği özellikler doğrultusunda seçildiği ifade edilmektedir (Dovetail, 2023).

6.1. Harbu Darbu Şarkısının Analizi

Harbu Darbu, İsrail'in Filistin'e yönelik uyguladığı soykırımın yoğun olduğu bir dönemde çıkarılmış politik bir şarkıdır. Genel olarak şarkı, İsrail toplumu ve askeri ordusunu yüceltirken; Filistin halkını ve onları destekleyen kişileri aşağılayan ve düşmanlaştıran ifadeler üzerinden ilerlemektedir. Bu sebepten dolayı da şarkı, nefret söylemi açısından belirgin örüntüler taşımaktadır. Harbu Darbu şarkısının ilk kısmında yer alan: “Evet, kim olduğunuzu sanıyorsunuz? Gelip ‘özgür Filistin’ diye bağıyorsunuz? Tüm orduyu üzerinize getirdik ve yemin ederim affetmek yok!” ifadeleri; politik bir görüşü dile getirerek bireyleri hedef alan, tehdit ve şiddet unsurları içeren bir nefret söylemi örneği olarak değerlendirilmektedir. Şarkıda geçen: “Kim olduğunuzu sanıyorsunuz” ifadesi, hedef grubun kamusal alanda söz söyleme hakkını sorgulayarak ötekileştirici bir işlev görürken: “Tüm orduyu üzerinize getirdik” ve “Affetmek yok” söylemleri, İsrail'in gücünün devreye sokulacağına dair açık bir tehdit oluşturarak şiddeti meşrulaştırmaya hizmet etmektedir. Şarkıda geçen bu sözler, Filistinlilere gözdağı vermeyi amaçlarken bu topluma yönelik nefret söylemini gözler önüne sermektedir. Şarkının ikinci kısmında geçen: “Bana ‘özgür Filistin’ diye bağıyorlar! Ama nedense bana tatil indirimi gibi geliyor! Mermilerin üzerine isim yazıyoruz” ifadeleri, Filistin halkını küçümsemeye ve değersizleştirmeye yönelik olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bu sözler insan ölümlerini normalleştirmeye yönelik nefret söylemine örnek olarak da değerlendirilebilmektedir. Meydana getirilen katliamın bir tatil indirimi olarak lanse edilmesi ise yaşanan olayın önemsiz ve sıradan olarak algılanmasına hizmet edecek türden görülmekte ve bu yönüyle “İnsan yaşamı bu kadar ucuz mu?” söylemini akla getirmektedir.

Şarkıda geçen: “Haykırışları tatil indirimi gibi geliyor” benzetmesi, karşı tarafın acısını ve insani taleplerini alaya alarak

Filistinlilerin değersizleştirilmeye çalışıldığını ortaya koymakta ve karşıt grubun yaşananlara duyarsız olduklarını göstermektedir. “Mermilerin üzerine isim yazıyoruz” ifadesi ise doğrudan öldürme eylemine gönderme yaparak şiddeti yüceltmektedir.

Şarkının son kısmında ise: “Üzerinize yağmur yağmasını bekleyin” (şarkının devamında küfürlü ifadeler geliyor) her kötü insan sonunda cezasını çeker. Destekleyen herkes, her kötü insan cezasını çeker. Bella Hadid, Dua Lipa, Mia Khalifa, her kötü insan cezasını çeker” söylemleri yer almaktadır. Bu ifadeler, tehditkâr ve düşmanlaştırıcıdır. Söylemde yer alan “üzerinize yağmur yağmasını bekleyin” ifadesi, şiddete ve saldırıya kapalı bir şekilde gönderme yapmaktadır. Yağmurdan kasıt, binlerce çocuğun, kadının ve erkeğin ölümüne sebep olan bombalar olarak değerlendirilebilmektedir. “Her kötü insan cezasını çeker” söyleminin şarkı boyunca tekrarlanması, hedef alınan kişi ve grupları “kötü” kategorisine yerleştirerek genelleyici ve dışlayıcı bir çerçeve kurmaktadır. “Destekleyen herkes” ifadesiyle de nefret söyleminin yalnızca Filistinlilere yönelik olmadığı, geniş bir kitleyi hedef aldığı ön plana çıkarılmaktadır. Ayrıca Bella Hadid, Dua Lipa ve Mia Khalifa gibi ünlü figürlerin isimlerinin bu bağlamda anılması, onları açık biçimde onları hedef haline getirerek, cezalandırılmayı hak eden düşmanlar olarak konumlandırılmaktadır. Bu yönleriyle şarkı, tehdit içeren ve şiddeti dolaylı biçimde meşrulaştıran bir nefret söylemine bir örnek olup toplumsal kutuplaşmayı derinleştiren bir dil kullanımı sergilemektedir. Videonun klibinde ise özellikle sert beden dili, meydan okuyan bakışlarla kameraya pozlar verilmesi, sert ve kışkırtıcı el hareketleri sıklıkla kullanılmaktadır. Video boyunca iki şarkıcının yüz ifadeleri ve vücut hareketleri üstünlük vurgusuyla gösterilmekte ve bu böylelikle sözlü anlatıyı pekiştirmesi hedeflenmektedir. “Ötekileştirme” atmosferi böylelikle hem görsel hem de işitsel olarak videoda kurulmaktadır. Bu bütünlük, performans estetiği ve söylem

düzeyinde, şarkı aracılığıyla açık bir düşmanlık ve nefret duygusunun hedefe yönlendirildiği bir anlatıyı göstermektedir. Genel olarak şarkının tamamında, Filistinliler sistematik olarak düşmanlaştırılarak küçümsenmek istenmektedir. Şarkının görsel ve ritmik yapısı da nefret söylemi yayan sözlerle uyumlu biçimde tehdit edicidir. Bu durum, şarkıda nefret söyleminin yalnızca dilsel düzeyde değil, aynı zamanda görsel bir düzlemde de gösterilmesi olarak değerlendirilmektedir.

6.2. “İnsan Hayvanlar” İfadesinin Yer Aldığı Videonun Analizi

İsrail Savunma Bakanı Yoav Gallant’ın konuşmasında Filistinlileri: “İnsan hayvanlar” olarak nitelendirmiştir. Bu nefret söylemi içeren ifade bahsi geçen halkı aşağılamak için kullanılmıştır. Ayrıca bu söylem, hedef alınan gruba (Filistin halkı) yönelik sert askerî eylemleri meşrulaştırmak için de ifade edilmiştir. Gallant videonun devamında: “Sipariş verdim, Gazze’ye tam bir kuşatma sağlanacak. Elektrik yok, yemek yok, yakıt yok ve su yok. Her şey kapalı, İnsan hayvanlarıyla savaşıyoruz ve buna göre harekete geçiyoruz” ifadelerini kullanmıştır. Gallant’ın, savunma operasyonlarını anlatırken seçtiği sözcükler; “kuşatma”, “temizleme”, “her türlü imkândan mahrum bırakma” olarak tespit edilmiştir. Bu ifadeler, hedef halkın (sivil ve asker ayrımı olmaksızın) topyekün tehlike kaynağı gibi görülmesine sebep olmaktadır; bu durum da nefret söyleminin yayılmasına neden olabilme olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca Bakan, konuşması boyunca Filistinlilerden bahsederken onların yok edilmesi veya kontrol altına alınması gereken insan dışı varlıklar oldukları yönünde (hayvan ifadesini kullanarak) örtük ve aşağılayıcı bir mesaj vermektedir. Bu ve benzer söylemlerle hedef haline getirilen Filistinlilere yönelik orantısız güç kullanımı meşru bir eylem olarak gösterilmek istenmektedir.

Tüm bu dilsel yapı, konuşmayı sıradan bir askerî açıklama olmaktan çıkarıp bir topluluğu, kimliği üzerinden hedef alınan, aşağılanan ve şiddet görmesi normalleştirilen açık bir nefret söylemi merkezine dönüştürmektedir. Gallant'ın beden dili, sözlerinin sertliğini desteklemekte ve dolayısıyla (parmak sallayarak tehditkâr bir beden dilini benimsemiş hali) nefret söylemini görsel olarak gözler önüne sermektedir. Bakan'ın etrafa keskin bakışlar atarak kaşlarını çatması hem ortamda bulunanlar hem de videoyu izleyenler üzerinde otorite kurmaya yönelik olarak değerlendirilmektedir. Bu tür söz ve görsel iletişim, hedeflenen grubun insani yönlerine gölge düşürüp onları tehditkâr ve cezalandırılabilir bir kategori olarak sunmayı amaçlayan yönüyle değerlendirilmektedir. Böylece sadece kelimelerle değil, beden diliyle de yaşananları meşrulaştırma ve normalleştirme yapılmakta; bu durum Filistinlilere yönelik düşmanlığı artırmayı hedeflemektedir. Gallant'ın konuşmasının yer aldığı video, genel olarak hem kullandığı kelimeler hem de beden diliyle Filistinlilere ve onları destekleyenlere yönelik nefret söylemi sunmaktadır. Videoda Filistinlilere yönelik kullanılan insanlık dışı ifadeler ve aşağılayıcı söylemler, onları tehlikeli bir kitle olarak gösteren genellemelerle aktarılmaktadır. Ayrıca Filistinlileri cezalandırmayı meşrulaştıran sert söylemler, hedef grubu “dikkat edilmesi gereken düşmanlar” konumuna yerleştirmekte ve yine bu unsur da nefret söylemi olarak işaretlenmektedir.

6.3. İsrail Askerlerinin Gazzelilerle Alay Etmeye Yönelik Videosunun Analizi

Bahsi geçen videodaki şarkıcı ve İsraili askerler ellerinde İsrail bayraklarıyla şarkı söylemekte; şarkıda geçen kelimeler ise sembolik olarak güç ve hâkimiyetin kendilerinde olduklarını ortaya koymaya çalışma olarak değerlendirilmektedir. Şarkı sözlerinde geçen: “Suyu, yiyeceği ve elektriği olmayan kim? Gazze” gibi ifadeler, Gazze halkının maruz bırakıldığı durumun

bir alay konusu haline getirildiğini göstermekte ve halkın yaşadığı zorlukların bilinçli bir biçimde onlara reva görüldüğünü ön plana çıkarmaktadır. Hayatta kalmak için gerekli olan temel ihtiyaçların karşılanmaması durumu alaycı bir biçimde soru üzerinden (kim) dillendirilmekte; yoksun olanın “Gazze” olduğuna ilişkin cevap ise acı ve yıkımın mizaha ve eğlenceye dönüştürülmesi olarak düşünülmekte ve şarkı sözlerinin insan onuruna uzak düşen yanıyla değerlendirilmektedir. Çünkü bu şarkı Filistinlilere yönelik nefret söyleminin açık göstergesidir.

Şarkıda geçen: “Teröristlerle barış istemiyoruz, Gazze’yle barış istemiyoruz” söylemleri ise kendileri tarafından tüm Gazze halkının “terörist” olarak nitelendirildiğini göstermekte ve Filistinlileri nefret söylemi aracılığıyla ötekileştirmeye çalıştıklarını açığa çıkarmaktadır.

Şarkıcının eğlenen tavrı ve yüzündeki coşkulu ifadeye askerlerin telefon ışıklarıyla eşlik etmesi ise Gazze’de yaşanan yıkımın ve ölümlerin onlar açısından bir eğlence atmosferi olarak kabul edilmesi biçiminde değerlendirilmektedir. Bu eğlenme biçimi, “biz” grubunun moral üstünlüğünü kutlayan bir duyguyu ön plana çıkarma çabası olarak düşünülürken Gazze halkının ise “onlar” olarak kodlanan düşmanlar olarak ifade edildiği biçiminde değerlendirilmektedir. Sonuç olarak şarkıdaki sözler ve görsel unsurlar, Gazze halkını topluca küçümseyen, onların insani acılarını eğlence malzemesine dönüştüren, barış ihtimalini kategorik olarak reddeden ve karşı tarafı topluca “düşman” olarak çerçeveleyen bir nefret söylemi örneği sunmaktadır.

6.4. “Gazze’de Masum Sivil Nüfus Yok” Konulu Videonun Analizi

İsrail Forever Derneği Başkanı Avukat Nili Kupfer Naouri’nin yer aldığı videoda ilk olarak daha önce şahsın Gazze’ye yönelik düşmanca tutumunu gösteren bir video yayınlanmıştır. Videoda avukatın: “Gazze’nin tamamen yerle bir

olması” ve Fransız CNews kanalındaki canlı yayında sarf ettiği “Gazze’de masum sivil nüfus yok” ifadeleri, hem içerdiği genelleme nedeniyle hem de kullanılan dilin açık bir şekilde nefret söylemine yönelik olması nedeniyle sorunludur.

Videonun ilk 23 saniyesinde Avukat Naori’nin, gün batımında çektiği videoda boş bir arazi görülmektedir. Videonun devamında avukat: “Gazze’de hiçbir şey kalmaması ki büyük bir Yahudi yerleşimi mümkün olabilsin. Bugün istediğimiz şey, Gazze’nin tamamen yerle bir olması. Hava kuvvetlerimizin tüm şehri bombalaması” ifadelerini kullanmaktadır. Bu cümlede geçen: “Gazze’de hiçbir şey kalmaması” ve “Gazze’nin tamamen yerle bir olması” ifadeleri, Filistin topraklarında yaşayan sivilleri ortadan kaldırmayı amaçlayan bir tavrı göstermesi bakımından vicdanları örselemektedir. Bu söylem, mekân üzerinden dolaylı biçimde Filistin halkını hedef almakta ve bu halkın yaşam alanlarının yok edilmesini meşru bir hedef olarak sunması bakımından nefret söylemi olarak değerlendirilmektedir. “Büyük bir Yahudi yerleşimi mümkün olabilsin” ifadesi, mevcut nüfusun zorla ortadan kaldırılmasıyla belirli bir etnik-dini grubun o bölgeye yerleştirilmesini amaçlama olarak değerlendirilmekte ve bu durum dışlayıcı ve ötekileştirici bir tavrı yansıtırma olarak düşünülmektedir. Videonun devamında yer alan: “Hava kuvvetlerimizin tüm şehri bombalaması” ifadesi ise, ayırım gözetmeyen askeri şiddeti açıkça savunmakta ve sivil-asker ayrımını yok sayan tarafla nefret söylemi olarak tespit edilmektedir. Tüm bu ifadeler özünde kitlesel kıyımı ve mekânsal yıkımı normalleştirerek zulmü yüceltme çabası olarak değerlendirilmektedir.

Avukat, CNews yayınında ise stüdyodan konuşmaktadır: İlk olarak stüdyo bağlantısında, Gazze’de yaşayan herkesin: “Doğdukları andan itibaren Yahudi karşıtı olarak eğitildiklerini” iddia ederek tüm nüfusu suçlu bireyler olarak lanse etmekte; sunucunun tepkisiyle karşı karşıya kaldığında ise bu sözlerini

savunmaya devam ederek ses tonunu daha da yükseltmektedir. Bu sırada sunucu Jean-Marc Morandini, çocuk ve kadın ölümlerinden örnekler vererek söylemlerinin kabul edilemez olduğunu dile getirmekte ve özellikle: “Bir yaşındaki, iki yaşındaki çocukların öldürülmesini haklı çıkarmak” anlamına gelecek ifadelerin doğru olmadığını vurgulamaktadır. Naouri tüm bunlara rağmen yayından önceki videosunda ve yayında kullandığı cümlelerde, Gazze halkını suçlu ilan eden sert ve taraflı bir genelleme yapmaktadır. Bunlar, bir topluluğun tamamını “tehlikeli”, “düşman” ve “meşru hedef” olarak çerçeveyeleyen klasik bir ötekileştirme çabası olduğundan nefret söylemi olarak değerlendirilmektedir.

7. SONUÇ

Bu çalışma kapsamında incelenen dört video, Filistinlilere yönelik nefret söyleminin eleştirel söylem analiziyle açığa çıkarılmasını hedeflemiştir. Çalışma, nefret söyleminin tek bir biçimde değil, çok katmanlı ve örtük ifadelerle desteklenen bir temsil bütünü olduğunu göstermiştir. Videolarda Filistinlilerin sürekli bir biçimde güvenlik tehdidi veya “hak edilen cezayı yaşayan topluluk” şeklinde atfedildiği saptanmış; bu temsil sürecinin hem dilsel ögeler hem görsel ögeler hem de işitsel düzenlemeler yoluyla yapıldığı belirlenmiştir. Çalışmayla nefret söyleminin sadece sözlü olarak hakaret, aşağılama veya düşmanlaştırma ile sınırlı olmadığı; şarkılar, duygusal manipülasyonlar ve siyasi unsurlar üzerinden üstü örtük ya da açık biçimde de üretilebildiği tespit edilmiştir. Bu durum, nefret söyleminin yeni medyada, fark edilmesi güç, zaman alan ve çok daha hızlı yayılabilen bir yapıya büründüğünü göstermiştir. Ayrıca çalışma kapsamında YouTube’un algoritmik öneri sistemi, benzer söylemsel videolara sahip içerikleri kullanıcılara sunan yönüyle dikkat çekmiştir. Filistin halkına yönelik nefret

içerikli videoların beğenilip, paylaşılması ise toplumsal düzeyde nefret söyleminin yeniden üretildiğini göstermesinin yanı sıra dijital ortamda kolektif bir düşmanlık duygusunun beslendiğini de açığa çıkarmıştır. Bu analizler, nefret söyleminin bireysel bir ifade özgürlüğü meselesinden ziyade, dijital platformların yapısal özellikleriyle güçlenen bir toplumsal sorun olduğunu ortaya koymuştur.

Sonuç olarak Filistinlilere yönelik yeni medyada nefret söyleminin önlenmesi, yalnızca içerik kaldırma politikalarıyla değil; platform şeffaflığının artırılması, algoritmik süreçlerin denetlenmesi ve kullanıcı farkındalığının artırılması gibi çok yönlü stratejiler gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

- Bilge, R. (2016). Sosyal medyada nefret söyleminin inşası ve nefret suçlarına ilişkin yasal düzenlemeler. *Yeni Medya Hakemli Akademik E-Dergi*, (1), 2–14. <https://dergipark.org.tr/>
- Binark, M., & Çomu, T. (2012). Sosyal medyanın nefret söylemi için kullanılması ifade özgürlüğü değildir. Erişim adresi: <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/>
- Bulunmaz, B. (2015). Yeni medyada nefret söylemi ve üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 73–88. <https://doi.org/10.12780/uusbd.44538>
- Büyüktanır, B., Yakar, Ö., & Altınel Girgin, A. B. (2025). Sosyal medyada nefret söylemi çerçevesi: geçmişten günümüze kapsamlı bir derleme. *Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 40(1), 685–711. <https://doi.org/10.17341/gazimmfd.1327840>
- Çalışkan, M., & Mencik, Y. (2015). Değişen dünyanın yeni yüzü: sosyal medya. *Akademik Bakış Dergisi*, (50), 254–277. <https://dergipark.org.tr/>
- Dinç Kırılı, E. S., & Büyükbaykal, G. N. (2022). Yeni medyada nefret söylemi: taraftarların 6222 sayılı kanun içerikli nefret söylemlerinin Twitter üzerinden incelenmesi. *International Journal of Cultural and Social Studies*, 8(1), 93-111. <https://doi.org/10.46442/intjcss.1083483>
- Dovetail. (2023). Amaçlı örneklem nedir? Amaçlı örnekleme nedir? *Teknik, Örnekler ve SSS*
- Doyuran, L. (2018). Medyatik bir çalışma alanı olarak eleştirel söylem çözümlemesi (televizyon dizileri örneğinde). *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 301-323. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.362184>

- İli, B. (2025). Yeni medyada nefret söylemleri: internet haberciliğinde kullanıcı yorumlarına yönelik bir içerik analizi. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, (26), 127–147. <https://dergipark.org.tr/>
- Karaduman, S. (2017). Eleştirel söylem çözümlemesinin eleştirel haber araştırmalarına katkısı ve sunduğu perspektif. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 31–46. <https://dergipark.org.tr/>
- Kırık, A. M., & Altun, E. (2019). Yeni medya ve Z kuşağı ilişkisi bağlamında YouTube Kids uygulamasının içeriksel analizi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(6), 109–119. <https://doi.org/10.18506/anemon.526344>
- Onedio. (2024). Dünya nüfusunun yüzde 62'si sosyal medya kullanıyor: Türkiye'de en çok kullanılan sosyal medya YouTube! Erişim adresi: <https://onedio.com/>
- Öztekin, H. (2015). Yeni medyada nefret söylemi: ekşi sözlük örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 925–936. <https://www.sosyalarastirmalar.com/>
- Öztürk Terzi, A. (2020). Yeni medyanın farklı kullanım pratikleri açısından değerlendirilmesi: bir literatür taraması. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 33–50. <https://doi.org/10.20493/birtop.763238>
- Şahin, M., & Şahin, G. (2016). Geleneksel medyanın yeni rakibi: yeni medya ve canlı yayınlar. *Yeni Medya Hakemli Akademik E-Dergi*, (1), 51–63. <https://dergipark.org.tr/>
- Taş, E. (2017). Yeni medyada nefret söylemi. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 1(1), 60–71. <https://dergipark.org.tr/>
- Vardal, Z. B. (2015). Nefret söylemi ve yeni medya. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 132–156. <https://dergipark.org.tr/>

URL:

Stilla, & Nes. (2023). Harbu Darbu by Stilla & Nes (English subtitles) [Video dosyası]. Youtube. Retrieved from נט X חרבו דרבו - סטילה - (Prod. By Stilla) - YouTube

YouTube. (2023). Israeli Defense Minister Yoav Gallant calls Palestinians “human animals” [Video dosyası]. Retrieved from Israeli DM Gallant: Israeli to impose 'complete siege on Gaza' in fight against 'human animals' - YouTube

YouTube. (2024). İsrail askerleri Gazzelilerle dalga geçti [Video dosyası]. Retrieved from İsrail askerleri Gazzelilerle dalga geçti - YouTube

YouTube. (2023). “Gazze'de masum sivil nüfus yok” | Gazze’ye saldırıları savunan İsraili avukat yayından alındı [Video dosyası]. Retrieved from “Gazze'de masum sivil nüfus yok” | Gazze’ye saldırıları savunan İsraili avukat yayından alındı - YouTube

EVOLUTION OF CONCEPTS IN AGING AND DIGITAL SOCIOLOGY STUDIES: FROM GERONTOLOGY TO SOCIO- GERONTECHNOLOGY

Nuran ÖZE¹

1. INTRODUCTION

Advances in technology and the aging of the world's population are the two most significant changes of the 21st century. The 21st century has been described by thinkers such as Castells (1999) and Webster (2006) as the "Information Age," and by Popkova & Gulzat (2020) as the "Digital Age," by Castells (2010) and van Dijk (1999, 2020) as the "Network Society," and by Jensen et al. (2007) as the "Cyber Society." Advancing technology has not only impacted production, transportation, communication, and various industrial sectors worldwide but has also touched every aspect of life and transformed them. Advances in health sciences driven by technology, including much faster diagnosis, the development and implementation of treatments, the development and use of medications, advancements in medical devices, and the processing and analysis of medical data, are among the reasons for the increase in human life expectancy, particularly since the mid-20th century. Of course, human life expectancy has not increased solely due to technological advancements. Vaccines developed against infectious diseases, improved living and hygiene conditions, awareness of healthy and balanced nutrition,

¹ Doç. Dr., Arkın Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Üniversitesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü, ORCID: 0000-0003-0879-205X.

increased levels of general education and awareness, better access to clean water and food sources, easier access to healthcare, and many other factors have contributed to the increase in life expectancy worldwide. While the global life expectancy was 46.4 years in 1950, it has risen to 73.5 years by 2025 (Worldometer, 2025b). The population aged 65 and older has risen from 5% of the total population in 1950 to 10% of the total population in 2023 (World Bank Group, 2024). According to Our World in Data, there are approximately 830 million people aged 65 and older, and the latest UN data project this number to reach 1.7 billion by 2054 (van Teutem, 2024). While life expectancy in developed countries is in the 80s, the proportion of the elderly in the population is increasing. This means these countries have an aging population (Worldometer, 2025a).

“The experience of aging involves the intersection of biological, psychological, and social processes” (Davidson, 2011, p. 226). Although there is a universal expectation and experience that many people die of old age, this occurs within the context of a wide variety of complex social and power dynamics, including socioeconomic group, health status, access to financial resources, gender, ethnicity, and geographic location. The field of gerontology emerged in the early 20th century as the health sciences began to treat aging as a field of study (Breen, 1970; Morley, 2004; Mulley, 2012; Robert & Labat-Robert, 2017).

From the mid-20th century onward, aging and its psychological and social dimensions led to the emergence of the field of social gerontology (Cox & Newston, 1993; Cox & Newtson, 1993; Davidson, 2011; Higgs & Nazroo, 2010; Tibbits, 1960). The concept of gerontechnology was first defined in 1988, when the field of engineering began developing technology to enable older adults to live under more ergonomic conditions (to improve their physical, mental, social, economic, and cultural environments) (Bischof & Jarke, 2021; Kwon, 2016; Leung &

Xu, 2021). With the widespread adoption of digitalization in daily life and its use across all aspects of life, the concept of socio-gerontechnology has also taken its place in aging studies as of 2021. Socio-gerontechnology can be defined as interdisciplinary critical studies of aging and technology (Ertner & Lassen, 2021; Alexander Peine & Neven, 2021; Wanka & Gallistl, 2021).

2. EVOLUTION OF CONCEPTS: FROM GERONTOLOGY TO SOCIO-GERONTECHNOLOGY

Gerontology is generally defined as the study of later life (Breen, 1970). The term itself is attributed to the Russian zoologist Elie Metchnikoff, who in 1903 combined the Greek words 'geron' (old man) and 'logia' (study) (Katz, 1996). Gerontology involves a structured quest to understand the effects of time on individuals and society, and what the experience of time means (Mulley, 2012). When the emergence of gerontology as a scientific field is examined, it is evident that the concept was first addressed within health-related fields of study (Mulley, 2012).

As the sociological dimensions of aging became apparent, the field attracted the attention of researchers in the social sciences. Tibbits (1960, p. 3) coined the term “social gerontology,” referring to the fact that some aspects of gerontology are an important component of social factors and forces. Emerging as a new field of study in the second half of the 20th century, social gerontology is concerned with social forces, the roles and statuses of older adults, how older adults are viewed by society, and the extent to which the normative aspects of aging determine the behavior of older adults (Davidson, 2011). This broad field encompasses a variety of topics, disciplines, and methods and requires a thorough understanding of the clinical and

economic dimensions of aging. In this context, the factors examined in social gerontology include: individual experiences of aging (age identities, social networks and supports, life events, coping and resilience, etc.); social institutions that provide health and social care services to older adults; how aging is socially constructed and the resulting age-related inequalities; factors that drive social and health inequalities in aging, such as class, gender, and ethnic origin/race; and the broader social impacts of aging populations on society. However, at the core of these studies has always been the concern to understand the factors that promote or undermine the well-being or quality of life of older adults (Bischof & Jarke, 2021; Cox & Newston, 1993; Cox & Newton, 1993; Higgs & Nazroo, 2010).

Before the 1990s, many scientific disciplines had drawn attention to the challenges of ageing and ageing society. However, these activities mainly originated from health sciences and social sciences. There was little or no multidisciplinary work in technological sciences or architecture and design at that time, although some efforts were made to integrate research results from different disciplines, as in various human factors and ergonomic studies. Therefore, in 1988, a small team of researchers at the Eindhoven University of Technology in the Netherlands, began an effort to develop a research and training programme in gerontechnology that aimed to further integrate engineering sciences with disciplines already involved in the study of ageing. Graafmans and Brouwers (1989) coined the term 'gerontechnology' in 1988. 'Gerontechnology', derived from the words 'gerontology' and 'technology', is defined as an interdisciplinary field of science that combines gerontology and technology, designing and using technology to improve the physical, mental, social, economic and cultural environment for older and ageing people (Kwon, 2016; Millán-Calenti & Maseda, 2014). Another definition of gerontechnology shows the

connection between technology and the environment for independent living and social participation, and gerontechnology is developed for the importance of good health, comfort and safety in old age (Leung & Xu, 2021).

Studies in gerontology, social gerontology and gerontechnology often take a pessimistic view of the relationship between ageing and digital technologies. In these studies, older people are sometimes portrayed as passive 'users' and technologies developed for older people tend to be theorised from an interventionist and instrumental perspective that diminishes the value of technology for the health needs of older adults (Neven & Peine, 2017; A. Peine, Marshall, Martin, & Neven, 2021; Alexander Peine & Neven, 2019, 2021). However, the field of 'socio-gerontechnology' at the intersection of 'gerontology' and 'science and technology studies' has significantly extended this view beyond healthcare to emphasise how digital imperatives and cultures rely on their constructions of age and ageing (A. Peine et al., 2021). The concept of socio-gerontechnology emerges at the intersection of age studies and science and technology studies. Socio-gerontechnology explores common conceptual, theoretical, and methodological ideas that are evident in critical studies on ageing and technology (Ertner & Lassen, 2021; Wanka & Gallistl, 2021).

Table 1. Evolution of Concepts in Ageing Studies: From Gerontology to Socio-Gerontechnology

Concept	Scientific Field	Year	Key Work	Definition
Geriatric Gerontology	Health Sciences	1903	Metchnikoff, Élie (1903). <i>The Nature of Man: Studies in Optimistic Philosophy</i> . Translated by Mitchell, P. Chalmers. New York and London: G.P. Putnam's Sons.	The term geriatrics refers to a branch of medicine specialising in the care and treatment of diseases and health problems of older people. Gerontology is an old subject but a new science. Gerontology means the study, research and academic study of all aspects of ageing.
Social Gerontology	Social Sciences and Humanities +/- Health Sciences	1960	Tibbitts, C. (1960). <i>Handbook of Social Gerontology: Societal Aspects of Aging</i> . Chicago: The University of Chicago Press.	Social gerontology, as the name suggests, deals with the study of the social aspects of old age. Social gerontology seeks to understand the factors that increase or decrease the well-being or quality of life of older people.
Gerontechnology	Engineering Sciences + Health Sciences	1988	Graafmans, J. A. M., & Brouwers, A. (1989). <i>Gerontechnology, the modelling of normal aging</i> . In <i>Proceedings of the Human Factors Society 33rd Annual meeting</i> , Denver, Colorado.	Gerontechnology is defined as an interdisciplinary field that links existing and emerging technologies with the wants and needs of ageing and older adults. Gerontechnology supports "successful ageing" and is a response to the combination of the ageing society and rapidly emerging new technologies.
Socio-gerontechnology	Social Sciences and Humanities + Engineering Sciences + Health Sciences	2021	Peine, A., Marshall, B., Martin, W., & Neven, L. (Eds.). (2021). <i>Socio-gerontechnology: Interdisciplinary Critical Studies of Ageing and Technology</i> (1st ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780429278266	The term is defined as the interdisciplinary critical study of ageing and technology. Socio-Gerontechnology is interested in exploring the interconnectedness of ageing and technologies. It brings together international scholars with diverse disciplinary backgrounds (critical and cultural gerontology, Science and Technology Studies (STS), sociology, anthropology, age studies and education, etc.).

3. DIGITAL SOCIOLOGY AND SOCIOGERONTECHNOLOGY

In light of these theoretical developments, the relationship between socio-gerontechnology and digital sociology has emerged as a critical area of discussion in contemporary societies where aging is increasingly experienced through digital technologies. Digital sociology is defined as a subdiscipline that examines how digital technologies transform social life and how the relationships individuals establish with these technologies intertwine with social structures (Lupton, 2015). According to Deborah Lupton, digital technologies are not merely tools that facilitate communication; rather, they are socio-material actors that play an active role in shaping bodies, identities, daily routines, and social relationships (Lupton, 2015, 2020). This perspective is distinctly different from traditional gerontechnological approaches in aging studies, which view technology merely as an assistive tool to help to the problems of older adults. However, the most important thing here is how accessible technology is to you. In another word digital divide might be an essential problem for older people how possible for them to adapt to digital technologies, and also they can be the oart of creation of digitalization.

Moreover, Lupton's (2016) "digitized subject" approach points out that individuals have become producers of digital data. And this inputs or electronic footprints of people is utilized in various institutional, economic, and administrative processes. In the case of older adults, digital applications or assistive Technologies which are produced for older adults such as wearable devices, remote care systems, smart health technologies, and online public services are reshaping the experience of aging. In order to innovate these technologies, older people as cases. In addition to that as a member of society older people have to have a relationships with digital citizenship and

also privacy, data security are their issue as well. Consequently, the digitalization of aging has become one of the central areas of interest in digital sociology because of global aging population.

Similarly, Marres's (2017) work provides certain insights into how digital technologies changes and reorganize social life and also it leads to evolve in social research methods. Marres (2017) implies that digital technologies are not merely passive reflections of social relationships; rather, public participation, everyday practices are reshaping with digital Technologies. Additionally social issues are redefined with it. Older people are not only users of the Technologies, they are also actor in societies who are causing reshaping in society. For example, some online health platforms are designed for older people and according to their expectations, design of the smart home technologies, or the way of social relationships they handle through digital communication tools can effect the design and operation of technology.

Socio-gerontechnology conceptualizes aging and technology are dependent to each other. According to Peine and Neven (2021), aging and technology are not independent categories. Cultural necessities play a big role in designing Technologies. This situation can cause ageist discourses. These discourses put older people in vulnerable places as fragile, dependent, or resistant to technology. However, this is a kind of age discrimination. Socio-gerontechnology, therefore, does not merely examine the effects of technologies on older individuals. It also elaborates and discusses the specific visions of aging upon which these technologies are built (Ertner & Lassen, 2021).

One of the important commonalities between digital sociology and socio-gerontechnology is their critical view toward technological determinism. Both approaches reject the notion of technology as an autonomous, transformative force independent

of its social context. Instead, they argue that digital technologies must be discussed in conjunction with social norms, cultural values, economic inequalities, and political processes (Lupton, 2015; Marres, 2017). In this context, older adults' experiences with accessing and using digital technologies cannot be explained solely by individual skill deficits. Factors such as where you born, what kind of educational level you have, occupation and income level, gender, race, health conditions, lifelong technology experiences, and Access to social support networks (digital literacy) determine how older adults engage with the digital world.

With COVID-19, the shift of healthcare services to online platforms, the delivery of public services via digital platforms, and the maintenance of social relationships largely through digital communication tools have heightened the importance of older adults' engagement with digital technologies. This process has also brought with it the risks of digital exclusion. While the digital sociology perspective analyzes the structural causes of such inequalities, socio-gerontechnology focuses on the daily life experiences of older adults to develop recommendations for making technological design processes more inclusive.

Lupton's (2020) work, informed by posthuman approaches, also makes significant contributions to socio-gerontechnological analyses. In today's world, where the boundaries between the human body and digital technologies are increasingly blurred, sensors monitoring older adults' health, AI-supported care systems, and robotic technologies are transforming how aging is experienced. As a result, people are forced to adopt something, it changes the consequences as well. In this sense, socio-gerontechnology is an area where it can be evaluated as a critical research field which examines how older adults "age" together with technology (Wanka & Gallistl, 2021).

4. CONCLUSION

In conclusion, digital sociology and socio-gerontechnology are two disciplines that must work together. Given aging societies, offering complementary theoretical frameworks is essential to accurately envision how digital transformation is occurring for them and how it should occur. While digital sociology focuses on the impact of digital technologies on reshaping social life, socio-gerontechnology focuses on the experiences of older adults as these changes and transformations take place. It analyzes the consequences of these experiences on older people and how aging processes are co-produced with technological systems. Neither approach views older adults as passive technology users. Rather, it emphasizes their active roles, forms of resistance, and creative adaptations in the technological world. Both fields strive to ensure digital inclusion in aging societies, develop age-friendly technologies, and regulate data-driven governance processes in accordance with ethical principles. This shared understanding is of great importance in strengthening the interdisciplinary dialogue between digital sociology and socio-gerontechnology.

REFERENCES

- Bischof, A., & Jarke, J. (2021). Configuring the older adult: How age and ageing are re-configured in gerontechnology design. In *Socio-gerontechnology: Interdisciplinary Critical Studies of Ageing and Technology* (pp. 197–212). London: Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780429278266-18>
- Breen, L. (1970). The discipline of gerontology. . In A. M. Hoffman (Ed.), *The Daily Needs and Interests of Old People* (pp. 5–24). Springfield, IL: Charles C. Thomas Publisher.
- Castells, M. (1999). *The Information Age, Volumes 1-3: Economy, Society and Culture (Information Age Series)*. Wiley-Blackwell.
- Castells, M. (2010). *The Rise of The Network Society* (2nd ed.). WILEY-BLACKWELL.
- Cox, H., & Newston, R. (1993). History of social gerontology. *Sociological Practice*, 11(1), 16–32.
- Cox, H., & Newton, R. (1993). Social Gerontology: The Linkage of Sociological Knowledge and Practice. *Sociological Practice*, 11.
- Davidson, K. (2011). Sociological perspectives on aging. In I. Stuart-Hamilton (Ed.), *An Introduction to Gerontology* (pp. 226–250). New York: Cambridge University Press.
- Ertner, M., & Lassen, A. J. (2021). Fragile robots and coincidental innovation: Turning Socio-gerontechnology towards ontology. In *Socio-gerontechnology: Interdisciplinary Critical Studies of Ageing and Technology* (pp. 43–55).

- Graafmans, J. A. M., & Brouwers, T. (1989). Gerontechnology™, the modelling of normal aging. *Proceedings of the Human Factors Society Annual Meeting*, 33(3), 187–189. <https://doi.org/10.1177/154193128903300308>
- Higgs, P., & Nazroo, J. (2010). Social gerontology. In H. M. Fillit, K. Rockwood, & K. Woodhouse (Eds.), *Brocklehurst's Textbook of Geriatric Medicine and Gerontology* (Seventh Edition, pp. 187–192). Philadelphia: Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-1-4160-6231-8.10031-5>
- Jensen, M. J., Danziger, J. N., & Venkatesh, A. (2007). Civil society and cyber society: the role of the internet in community associations and democratic Politics. *The Information Society*, 23(1), 39–50. <https://doi.org/10.1080/01972240601057528>
- Katz, S. (1996). *Disciplining old age: the formation of gerontological knowledge*. Charlottesville and London: University of Virginia Press .
- Kwon, S. (2016). *Gerontechnology: research, practice, and principles in the field of technology and aging*. New York: Springer Publishing Company.
- Leung, A. Y. M., & Xu, X. Y. (2021). Gerontechnology. In *Encyclopedia of Gerontology and Population Aging* (pp. 2163–2168). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-22009-9_1087
- Lupton, Deborah. (2015). *Digital sociology*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Lupton, Deborah. (2016). *The quantified self: a sociology of self-tracking*. Polity.

- Lupton, Deborah. (2020). *Data selves : more-than-human perspectives*. Polity.
- Marres, Noortje. (2017). *Digital sociology : the reinvention of social research*. Polity.
- Metchnikoff, É. (1903). *The nature of man: Studies in optimistic philosophy*. London: Heinman.
- Millán-Calenti, J. C., & Maseda, A. (2014). Telegerontology®: a new technological resource for elderly support. In *Assistive technologies: concepts, methodologies, tools, and applications* (pp. 705–719). USA: Medical Information Science Reference: IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-4666-4422-9.ch035>
- Morley, J. E. (2004). History A Brief History of Geriatrics. *Journal of Gerontology*, 59A(11), 1132–1152. Retrieved from <https://academic.oup.com/biomedgerontology/article/59/11/1132/589702>
- Mulley, G. (2012). A History of Geriatrics and Gerontology. *European Geriatric Medicine*, 3(4), 225–227. <https://doi.org/10.1016/j.eurger.2012.06.007>
- Neven, L., & Peine, A. (2017). From Triple Win to Triple Sin: How a Problematic Future Discourse is Shaping the Way People Age with Technology. *Societies*, 7(3), 26. <https://doi.org/10.3390/soc7030026>
- Peine, A., Marshall, B. L., Martin, W., & Neven, L. (2021). Socio-gerontechnology: Key themes, future agendas. In A. Peine, B. L. Marshall, W. Martin, & L. Neven (Eds.), *Socio-gerontechnology: Interdisciplinary Critical Studies of Ageing and Technology* (pp. 1–23). aylor and Francis AS. Retrieved from <https://www.routledge.com/Socio-gerontechnology->

Interdisciplinary-Critical-Studies-of-Ageing-and/Peine-Marshall-Martin-Neven/p/book/9780367230821

- Peine, Alexander, & Neven, L. (2019). From Intervention to Co-constitution: New Directions in Theorizing about Aging and Technology. *The Gerontologist*, 59(1), 15–21. <https://doi.org/10.1093/geront/gny050>
- Peine, Alexander, & Neven, L. (2021). The co-constitution of ageing and technology – a model and agenda. *Ageing and Society*, 41(12), 2845–2866. <https://doi.org/10.1017/S0144686X20000641>
- Popkova, E. G., & Gulzat, K. (2020). Technological revolution in the 21st century: digital society vs. artificial intelligence. In E. Popkova & B. Sergi (Eds.), *The 21st Century from the Positions of Modern Science: Intellectual, Digital and Innovative Aspects. ISC 2019. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 91* (pp. 339–345). Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-32015-7_38
- Robert, L., & Labat-Robert, J. (2017). Comments on the history of medical–biological studies of aging, the birth of scientific gerontology. *Current Research in Translational Medicine*, 65(1), 44–47. <https://doi.org/10.1016/j.retram.2016.08.004>
- Tibbits, C. (1960). *Handbook of Social Gerontology: Societal Aspects of Aging* (C. Tibbits, Ed.). Chicago, IL : University of Chicago Press.
- van Dijk, J. A. G. M. (1999). The one-dimensional network society of Manuel Castells. *New Media & Society*, 1(1), 127–138. <https://doi.org/10.1177/1461444899001001015>
- van Dijk, J. A. G. M. (2020). *The network society*. Sage Publications.

- van Teutem, S. (2024, November 15). The global number of people aged 65 years and older is set to double within the next thirty years. Retrieved March 24, 2025, from Our World in Data website: <https://ourworldindata.org/data-insights/by-2060-the-number-of-people-aged-65-and-older-will-be-more-than-four-times-what-it-was-in-2000#:~:text=Today%2C%20there%20are%20around%2020830,to%201.7%20billion%20by%202054>.
- Wanka, A., & Gallistl, V. (2021). Age, actors and agency: what we can learn from Age Studies and STS for the development of Socio-gerontechnology. In *Socio-gerontechnology: Interdisciplinary Critical Studies of Ageing and Technology* (pp. 24–39). London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429278266-2>
- Webster, Frank. (2006). *Theories of the information society*. Routledge.
- World Bank Group. (2024). Population ages 65 and above (% of total population). Retrieved October 25, 2024, from United Nations Population Division. World Population Prospects: 2022 Revision. website: <https://www.worldometers.info/demographics/life-expectancy/>
- Worldometer. (2025a, March 24). Countries in the world by population (2025). Retrieved March 24, 2025, from Worldometer website: <https://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/>
- Worldometer. (2025b, October 25). Life Expectancy of the World Population. Retrieved October 25, 2024, from Worldometer website: <https://www.worldometers.info/demographics/life-expectancy>

BİLİM İLETİŞİMİNDE YAPAY ZEKA: KULLANIM PRATİKLERİ, MEMNUNİYET DÜZEYLERİ VE ALGILANAN BARIYERLER

Çiçek TOMRUKÇU¹

1. GİRİŞ

Geniş kitlelerin bilgiye erişimini kolaylaştıran teknolojik araçlar, bilginin üretim ve yayılım süreçlerini köklü biçimde değiştirmiştir. Bu değişimin en yeni ve dikkat çekici unsurlarından biri, iş ve yaşam alanlarında artan etkisi giderek daha belirgin hale gelen üretken yapay zeka (YZ) olmuştur. Sadece rutin ofis işlerini kolaylaştıran bir teknolojik araç olmanın ötesine geçerek içerik üretimi, görsel ve video oluşturma, veri analizi, çeviri ve dil düzenleme gibi işlevlerde yoğun biçimde kullanılan başat araç konumuna yükselmiştir. İş yapış süreçlerine eşî görülmemiş hız ve verimlilik imkanı veren bu teknoloji, tüm sektörlerde olduğu gibi kurumsal iletişim pratiklerinin araç ve yöntemlerini de yeniden şekillendirmiştir.

Dijitalleşme ve YZ, her ne kadar bilginin yayılımını ve erişimini devrimsel nitelikte değiştirmiş olsa da bu dönüşümün beraberinde getirdiği bilgi kirliliği (dezenformasyon) riski, üniversitelerin “üçüncü misyon”² çerçevesinde hızla aksiyon almalarını her zamankinden daha kritik bir sorumluluğa dönüştürmüştür. Giderek karmaşıklaşan bu yeni bilgi ekosistemi, temel görevi "topluma hizmet ve toplumla etkileşim" olan

¹ Öğr. Gör. Dr., Gebze Teknik Üniversitesi, Basın ve H.İ. Müdürlüğü, ORCID: 0000-0002-6406-4332.

² Üçüncü misyon, üniversitelerin öğretim ve araştırma gibi öncelikli iki görevine ek olarak topluma hizmet ve karşılıklı toplumsal etkileşim çabalarını ifade etmektedir (Compagnucci ve Spigarelli, 2020).

üniversitelere güvenilir bilginin yayılmasında yepyeni sorumluluklar yüklemiştir. 2000’li yıllar³ ile birlikte üniversiteler, yalnızca eğitim ve temel araştırma faaliyetleriyle değil; toplumun bilim okuryazarlığını artırmak için ürettikleri bilimsel bilgiyi geniş kitlelere erişilebilir ve anlaşılabilir bir formata dönüştürme sorumlulukları ile değerlendirilmektedir. Bilimsel bilgi ile toplum arasındaki etkileşimi artırmayı amaçlayan bir alan olarak bilim iletişimi, manipüle edici her türlü bilginin de kolaylıkla dolaşıma sokulabildiği “bilgi çağında” hem akademik hem de kurumsal düzeyde giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Bu doğrultuda Türkiye’de, Şubat 2025’te Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Bilim İletişimi Ofisi Tanıtım Toplantısı’nın ardından kurumsal düzeyde yapılandırılan bilim iletişimi ofisleri, “herkes bilsin” sloganıyla bilimsel etkinliklerin planlanması, uygulanması ve geniş kitlelere duyurulmasında merkezi bir rol üstlenmeye başlamıştır. Üniversitelerin basın ve halkla ilişkiler birimlerine bağlı ya da bağımsız olarak faaliyet gösteren bu ofisler; etkinliklerin tasarlanmasından hayata geçirilmesine ve sosyal medya içeriklerinin üretilmesine kadar uzanan geniş bir yelpazede iletişim faaliyetleri yürütmektedir. YZ teknolojileri; zamandan tasarruf sağlama, içerik kalitesini artırma ve her bir iletişim kanalına uygun formatlar geliştirmede bu ofislere önemli avantajlar sunmaktadır.

Ancak YZ’nin bu süreçlere entegrasyonu operasyonel bir hız sağlarken; doğruluk ve güvenilirlik sorunu, veri gizliliği ve etik kaygılar gibi endişeleri de beraberinde getirmektedir. Literatürdeki güncel çalışmalar, profesyonellerin YZ’yi neden

³ 2000’li yılların başından üniversitelerin ürettikleri bilimsel bilgiyi toplumun daha geniş kesimlerine ulaştırmaları ve toplumsal refah ve gelişimine aktif olarak katkıda bulunmaları çağrısı yapan politika belgelerinden ilki 1998 yılında UNESCO tarafından açıklanan “Yirmi Birinci Yüzyıl için Yükseköğretim Dünya Deklarasyonu” olmuştur.

olduğu endişelere rağmen pragmatik faydalarla benimsediklerini gösterse de; Türkiye özelinde, yeni kurulan bu ofislerin teknolojiyi ne ölçüde ve hangi amaçlarla kullandığına ilişkin ampirik veri oldukça sınırlıdır.

Bu bölümün amacı, Türkiye'deki üniversitelerde yeni hayata geçen bilim iletişimi ofislerinin YZ araçlarını kullanım durumlarını, eğilimlerini ve kurumsal entegrasyonun önündeki algılanan bariyerleri incelemektir. Mevcut durumu nicel verilerle ortaya koymanın yanı sıra, elde edilen ampirik veriler ışığında gelecekteki uygulama, kurumsal strateji ve politika önerilerine temel oluşturacak bir perspektif sunması öngörülmektedir.

2. LİTERATÜRDEKİ AKADEMİK ÇALIŞMALAR

2.1. İletişim Yönetiminde Bilim İletişimi ve Dijital Dönüşüm

Bilim iletişiminin popülerleşmesi ile birlikte bilimin halka aktarılmasında kilit bir konumda yer alan üniversiteler, bilimsel bilginin akademi dışında dolaşıma sokulmasında önemli bir aktör haline gelmiştir (Henke, 2024:3). Bu yeni rol, kurum çatısı altında yürütülen araştırmaları duyurmak, yapılan çalışmalar ve yeniliklerden kamuoyunu bilgilendirmek için basınla doğrudan; kamuoyuyla ise iletişim araçları ile dolaylı bir iletişim kuran üniversitelerin, süregelen iletişim kanallarını ve alışkanlıklarını değiştirmelerini zorunlu kılmıştır (Borchelt, 2008:). Bilim iletişiminin tek yönlü bilgi aktarımından uzaklaşarak diyaloga imkan tanıyan çift yönlü iletişim pratiklerine⁴ ağırlık vermesi, üniversitelerin de bilim iletişimi konusunda iletişim stratejilerini

⁴ Bilim iletişiminde tek yönlü bilgi aktarımını benimseyen “halkın bilimi anlaması” (public understanding of science-PUS) yaklaşımı 1990'lara kadar etkisini sürdürmüştür. 2000'li yıllardan itibaren bilim ile halk arasında kurulacak ilişkide “halkın bilime katılımı” (public engagement with science-PES)'nin benimsendiği çift yönlü bir iletişim modeli öne çıkmaya başlamıştır.

güncellemeleri gerekliliğini doğurmuştur. Bu görevi üstlenerek yeni stratejileri hayata geçirmek konusunda üniversitelerin iletişim ofislerinde çalışan profesyonel iletişimciler öne çıkmaktadır.

Artan dijitalleşme, yükseköğretim kurumlarını ve bu kurumların iletişim departmanlarını dönüştürürken iletişim kanallarının ve mevcut hedef kitlelerinin çeşitlenmesini de beraberinde getirmiştir (Metag ve Schafer, 2017). Kurumsal yapılara entegre olan dijitalleşme pratikleri, üniversitelerin paydaşlarıyla etkileşim kurarken dijital platformları daha yaygın ve etkin bir şekilde kullanmalarını sağlamıştır. Ancak, dijital platform algoritmalarının kesintisiz ve düzenli içerik akışı talep etmesi, içerik üretim süreçlerinin hızlandırılmasını bir zorunluluk haline getirmektedir. Bu bağlamda, iletişim profesyonellerine hız ve verimlilik açısından stratejik çözümler sunan YZ teknolojileri, üniversitelerin iletişim birimleri için önemli bir asistan olabileme potansiyeli taşımaktadır.

2.2. Bilim İletişiminde Yapay Zeka: Fırsatlar, Örgütsel Dinamikler ve Algılanan Riskler

Bilim iletişimi literatüründe YZ araçlarının benimsenme süreçleri; sağladığı pragmatik fırsatlar, örgütsel entegrasyon dinamikleri ve beraberinde getirdiği yapısal/etik riskler olmak üzere üç temel eksen üzerinde tartışılmaktadır.

İçerik üretimine getirdiği hızın yanı sıra yarattığı dönüşümü fırsat olarak gören destekleyici çalışmalar için dijitalleşme ile birlikte bilim iletişimi, toplumun bilimselleşmesini ve bilimin sosyalleşmesini teşvik eden daha geniş bir rol üstlenmektedir (Neuberger ve diğerleri, 2021). ChatGPT ve Gemini gibi büyük dil modellerinin (LLM) metin, görüntü ve görsel-işitsel içerik üretme yetenekleri, var olan medya ve iletişim dünyasını derinden değiştirmektedir (Kessler ve diğerleri, 2025). Araştırmalar, YZ'nin içerik üretiminde fikir

aşamasından nihai çıktıya kadar olan süreci önemli ölçüde kolaylaştırdığını (Wesche, 2023); bilimsel çıktıları özetleme, karmaşık konuları basitleştirme (Hegelbach, 2023) ve farklı hedef kitlelere ulaşma (Biyela ve diğerleri, 2024) konularında iletişimciler büyük avantajlar sunduğunu göstermektedir. Özellikle Almanya'daki üniversiteler üzerine yapılan ampirik araştırma, bu araçların çeviri ve dil düzenleme işlevleri için günlük ve haftalık düzeyde yoğun olarak kullanıldığını kanıtlamaktadır (Henke, 2024). Bu bağlamda YZ, haberlerin, sosyal medya gönderilerinin ve basın bültenlerinin yazılmasına olanak tanıyarak diyalojik bilim iletişimi potansiyelini artırması nedeniyle övgüyle karşılanmaktadır (Schafer, 2023).

Ancak, YZ'nin sunduğu bu iletişimsel fırsatların kurumsal düzeyde ne ölçüde hayata geçirilebileceği, ofislerin organizasyonel kapasiteleri ve benimseme stratejileriyle doğrudan ilişkilidir. YZ'nin kurumsal iş süreçlerine entegrasyonu; teknolojik, organizasyonel ve çevresel faktörlerin etkileşimiyle şekillenmektedir. Kamu kurumlarında benimseme aşamasına göre bu faktörlerin ağırlığı değişse de (Neumann, 2022), genel olarak rekabet baskısına karşı hız avantajı elde etme ve maliyet tasarrufu sağlama motivasyonları YZ kullanımını artırmaktadır (Koa, 2025; Uysal, 2025). Kurumların bilgi paylaşımını teşvik etmesi ve beceri geliştirmeye yatırım yapması, YZ'nin başarılı bir şekilde uygulanmasını doğrudan kolaylaştırmaktadır (Iaia, 2023; Mkhize, 2025). Ancak birçok Türk üniversitesindeki iletişim birimlerinin bütçe ve personel kısıtlamalarıyla karşılaşması ve net görev tanımlarından yoksun olması, bilim iletişiminin kurumsallaşmasını olduğu kadar YZ'nin sistematik entegrasyonunu da engellemektedir (Suerdem, 2023). Nitekim iletişim profesyonelleri genel olarak YZ'nin mesleği dönüştüreceğinin farkında olsalar da, kurum ve birey düzeyindeki yetkinlik eksiklikleri ile belirsiz sorumlulukları

temel entegrasyon engelleri olarak tanımlamaktadır (Zerfass, 2020)

Örgütsel düzeyde kapasite ve yetkinlik zorluklarına ek olarak, YZ'nin iletişim pratiklerine sızması çok daha derin yapısal ve etik krizleri beraberinde getirmektedir. Teknolojinin sunduğu pragmatik faydalara karşın, kontrolsüz YZ kullanımı bilim iletişimi için ciddi tehditler de barındırmaktadır. Kurumsal hız baskısı altında üretilen içerikler; doğruluk sorunlarına, bunun neden olduğu yanlış bilginin yayılmasına ve dolayısıyla kurumsal itibar kaybına zemin hazırlamaktadır (Schafer, 2023). İş süreçlerini YZ'ye devretmenin, eleştirel düşünmeyi zayıflattığı (Vieriu, 2025) ve uzman editoryal değerlendirme rolünü aşındırdığı rapor edilmektedir. Gazetecilik ve halkla ilişkiler gibi alanların aynı algoritmik şablonları kullanması, yaratılan bir bilgi kirliliğinin tüm ekosisteme hızla yayılarak evrensel etik krizlere yol açma riskini taşımaktadır (Guzman ve Lewis, 2020). YZ'nin iletişim profesyonelleri tarafından çalışkan ve yaratıcı bir yardımcıdan ziyade yapısal bir risk olarak algılandığı ampirik verilerle de sabittir. Henke'nin (2024) araştırması, kurumlararası farklılıklar bulunmakla birlikte, YZ kullanımını kısıtlayan en büyük engellerin teknik sorunlar olmadığını; kullanımın önündeki temel bariyerlerin %52 oranıyla veri gizliliği ve %42 oranıyla etik kaygılar olduğunu ortaya koymaktadır.

Özetlemek gerekirse, uluslararası literatürdeki çalışmalar YZ'nin sunduğu pragmatik faydalara odaklanan ve genel kurumsal bariyerleri inceleyen araştırmalar ekseninde şekillense de; Türkiye'deki bilim iletişimi ofislerinin özgül yapısı içerisinde YZ kullanım pratiklerini, çalışan memnuniyetini ve algılanan çok boyutlu zorlukları analiz eden ampirik çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışma, söz konusu literatür boşluğunu doldurmayı ve üniversitelerin bilim iletişimi süreçlerindeki dijitalleşme kapasitesine dair güncel bir veri seti sunmayı amaçlamaktadır.

3. BİLİM İLETİŞİMİNDE YAPAY ZEKA KULLANIMI ANALİZİ

Türkiye'deki bilim iletişimi ofisleri 2025 Şubat ayından bu yana kurumsallaşmış ve tecrübelerini artırmıştır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) gibi bazı üniversiteler bilim iletişimi çalışma gruplarıyla bir süredir bu alanda etkinlik planlayarak ve içerik üreterek tecrübe kazanmış olsa da pek çok üniversite için oldukça yeni bir iletişim alanıdır. İletişimin bu yeni biçimine adapte olmak ve beklentileri karşılayacak faaliyetler yürütebilmek için üniversitelerin bünyesindeki basın ve halkla ilişkiler müdürlüklerinde halihazırda görev yapan iletişim profesyonellerinin görevlendirildiği; ayrıca İletişim Fakültesi bulunan üniversitelerde İletişim Fakültesi öğretim üyelerinin bu ofislere yönetici ya da danışman olarak destek verdiği bilinmektedir.

Türkiye'deki özel ve kamu üniversitelerinin sayısı 208'dir. Bu üniversitelerin 129'u (%63.24) kamu üniversitesi statüsündeyken 75 tanesi (%36.76) özel üniversitedir. Yürütülen araştırma kapsamında katılımcıların %70'i kamu, %29.5'i ise özel üniversitede çalışanlardan⁵ oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan 88 katılımcının %57'si erkek (50 kişi), %43'ü ise kadındır (38 kişi). YZ araçlarını kullanma durumu ve kullanma sıklıkları, cinsiyet durumu, görev süresi kriterlerine göre analiz edilmiş ancak aralarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Değişen toplumsal cinsiyet rolleriyle birlikte kadınların çalışma hayatında daha aktif yer almasının, teknoloji kullanımı bağlamında cinsiyetler arası farkın azalmasına katkı sağlamış olabileceği düşünülmektedir. Görev süresi kriterine göre

⁵ Veri setinin p-değeri (0.16), 0.05'ten büyüktür. Araştırmadaki %7.26'lık bu farklılık örneklem çekimindeki doğal rastlantısallıktan (olasılıklı örnekleme) kaynaklanmaktadır.

katılımcılar sınıflandığında 11 kişi (%12.5) ile en küçük grup 20+ görev süresi⁶ olan çalışanlar olmuştur.

Türkiye'deki her üniversitenin iletişim departmanının bulunması, bilim iletişimi ofislerinin kurulması ve operasyona başlamasında önemli bir deneyim aktarımına neden olmuştur. Varolan kurumsal hafıza ve tecrübeler, bilim iletişimi ofislerinin kurumsallaştırmalarını hızlandırmıştır. Basın ve halkla ilişkiler birimlerinin rutin iş süreçlerine bir süredir dahil ettikleri YZ araçları, bilim iletişimi ofislerinde de çalışmalarına hızla entegre ettikleri bir teknoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilim iletişim ofislerinde akademik (43 kişi) ve idari (45 kişi) personel olarak çalışan katılımcıların 74'ü (%84'ü) iletişim içeriklerinin üretim aşamasında yapay zeka araçlarını aktif olarak kullandığını belirtmiştir. YZ araçlarının katılımcılar tarafından kullanılma oranı, YZ' ofislerde standart bir pratiğe dönüştüğünü göstermektedir.

Tablo 1. Katılımcıların YZ Araçlarını Kullanma Sıklığı

YZ Araçlarını Kullanıyor musunuz?	Frekans	Yüzde
Evet, kullanıyorum	74	%84,0
Hayır, kullanmıyorum	14	%16,0

Kamu ve özel üniversitelerde bütçe kısıtlamalarıyla karşılaşılmasının, bilim iletişim ofislerinin YZ'nin sistematik entegrasyonuna etkisini ölçmek için katılımcılara “Biriminiz yapay zeka araçlarını kullanmak için bütçe ayırıyor mu?” sorusu sorulmuş; özel ve kamu üniversitelerinde bütçe durumunun, katılımcılardan gelen cevaplarla farklılaştığı⁷ ortaya çıkmıştır.

⁶ 2023 yılında çıkan erken emeklilik (EYT) düzenlemesinin, 20 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip çalışanların iş hayatındaki sayılarının azalmış olmasında etkili bir faktör olabileceği düşünülmektedir.

⁷ $p = 0.014 < 0.05$

Tablo 2. Birimlerin YZ Araçlarına Bütçe Ayırma Durumu

YZ Araçlarına Bütçe Ayrılıyor mu?	Hayır	Evet	
Devlet	Frekans	47	15
	Yüzde	75,8%	24,2%
Vakıf	Frekans	12	14
	Yüzde	46,2%	53,8%
Toplam	Frekans	59	29
	Yüzde	67,0%	33,0%

Ekonomik açıdan daha avantajlı konumda yer alan özel üniversiteler için bilim iletişimi, topluma hizmet etme misyonunun yanı sıra kurumsal pazarlama açısından üniversitenin marka imajını pekiştirmek amacıyla da stratejik bir alan olarak konumlanmaktadır. Devlet üniversitelerine kıyasla daha fazla tanıtım ve pazarlama faaliyeti yürütmeleri nedeniyle daha iyi teknoloji altyapısına ihtiyaç duyarlar. Aynı zamanda, bu durum özel üniversitelerin yeni teknolojilere uyum sağlama süreçlerinde daha esnek bir finansal yapıya sahip olmaları ile bağlantılıdır. Bunun sonucu olarak, devlet üniversiteleri ile karşılaştırıldığında özel üniversiteler, çalışanları için YZ gibi hız ve verimlilik avantajları sunan teknolojilerle donatılmış altyapı imkanları sağlayabilmektedir. Her ne kadar bu durum, bütçe ayrılmayan ofislerdeki iletişim profesyonelleri için teknoloji kullanımının önünde bir engel olsa da, bu bariyer çalışanlar tarafından alternatif yöntemlerle aşılmaya çalışılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, kurum bütçe ayırmasa da çalışanların, ücretsiz sürümleri kullanarak (%17) ya da kişisel hesapları üzerinden ücret ödeyerek (%39.8) YZ araçlarını iş yapış süreçlerine dahil ettikleri gözlenmektedir. Çalışanların alternatif yöntemlerle YZ araçlarından yararlanmayı sürdürmesine rağmen, bütçe desteği olmayan katılımcılarda kullanım sıklığının düşük kalması yönünde güçlü bir eğilim gözlemlenmektedir.

YZ araçlarını aktif olarak kullandığını bildiren iletişim ofisi çalışanlarının genel memnuniyet düzeyleri incelendiğinde; katılımcıların %82,8'inin bu teknolojilerden “memnun” veya

“çok memnun” olduğu görülmektedir. Yalnızca %1,4'lük bir kesim memnuniyetsizlik bildirirken, elde edilen bu yüksek oran, teknolojinin ofis pratiklerindeki algılanan faydasının ve kabulünün son derece güçlü olduğunu kanıtlamaktadır. Bunun yanı sıra elde edilen bulgular, bilim iletişimi ofisi çalışanlarının YZ araçlarını daha sık kullanma durumları ile bu araçlardan duydukları memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle nadiren (ayda en az bir) kullananlar ile günlük çalışma rutinine entegre edenler (günde en az bir) arasındaki memnuniyet farkı istatistiksel olarak son derece anlamlıdır⁸. Elde edilen bu güçlü bulgu; kullanıcıların sistemle etkileşim süresi arttıkça 'algılanan kullanım kolaylığı' ve 'algılanan fayda' düzeylerinin yükseldiği yönündeki yaklaşımları desteklemekte; teknoloji kullanımında pratik kazanmanın memnuniyet ve verimliliği doğrudan artırdığını göstermektedir. Dolayısıyla, iş yapış süreçlerinde YZ'dan daha fazla faydalanılması için teknik erişim sağlanmasının yanı sıra çalışanların beklentilerini karşılayan ve kullanım kolaylığı sunan araçların tercih edilmesinin önemli bir strateji olabileceği değerlendirilmektedir.

Yeni versiyonları hizmete sokularak her geçen gün gelişimi devam eden bir teknoloji olarak YZ araçları, metin üretiminde kullanıcılara anlamsal derinlik ve kavramsal tutarlılık konusunda memnun edici sonuçlar çıkarsa da görsel üretiminde aynı başarılı sonuçları sunamamaktadır. Her ne kadar görsel üretiminde estetik ve stilizasyon başarısı yüksek çıktılar üretebilse de henüz görsel üretimi konusunda metin modellerinin kavramsal seviyesine ulaşamamıştır. Bu nedenle araştırmada, iletişim profesyonellerinin metin üretimi ile görsel üretimi amaçlı YZ araçlarından memnuniyet durumları karşılaştırılmıştır. Analiz sonucunda, katılımcıların metin araçlarından duydukları

⁸ p=0.005 < 0.05

memnuniyetin, görsel araçlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu⁹ tespit edilmiştir. 43 katılımcının metin araçlarına görsel araçlardan daha yüksek puan verdiği görülürken, görsel araçlara daha yüksek puan veren hiçbir katılımcı (n=0) bulunmamıştır. Elde edilen bulgular, bilim iletişimi alanında görev yapanların YZ araçları arasındaki bu yapısal asimetrinin farkında olduklarını ve beklentilerini buna göre yönettiklerini kanıtlamaktadır. İletişim profesyonelleri açısından, metinsel çıktılarını kontrol etmek ve son dokunuşlarla revize etmek daha kolayken; görsel çıktılarda karşılaşılan uzamsal ve mantıksal hatalar içerik kalitesini olumsuz etkileme riski taşıdığından daha zor tolere edilebilmektedir. Sonuç olarak bu tablo, YZ'nin görsel üretim süreçlerinde tam anlamıyla güvenilir bir asistan rolü üstlenebilmesi için henüz katetmesi gereken bir mesafe olduğunu göstermektedir.

Bilim iletişimi ofisi çalışanlarının YZ kullanımını kısıtlayan faktörleri tespit etmek amacıyla, önceden belirlenmiş bariyerlerin yer aldığı bir liste kullanılmıştır. Bu aşamada katılımcıların algıladıkları durumu daha iyi yansıtabilmeleri için birden fazla seçenek işaretlemelerine olanak sağlanmıştır. Bu listede yer alan bariyerler şunlardır:

1. Veri gizliliği endişesi
2. Etik kaygılar
3. Kullanım zorlukları / arayüz karmaşıklığı
4. Teknik sorunlar veya hatalar
5. Uyarlanabilirlik eksikliği (kurumsal iş akışına entegre edememe vb.)
6. Eğitim fırsatlarının eksikliği

⁹ $p = 0.001 < 0.05$

7. Doğruluk ve güvenilirlik sorunu (yanıltıcı ya da eksik bilgi üretme riski vb.)
8. Kaynak gösterememe / içerik şeffaflığı eksikliği
9. Türkçe dil desteği sorunları
10. Kurumsal erişim / teknik sınırlamalar
11. Fazladan düzenleme gerektirmesi (zaman kaybı yaratması).

Araştırma sonuçları iletişim profesyonellerinin YZ teknolojisinde kullanım zorluğu (%5.4) ya da Türkçe dil desteği yetersizliği ve teknik konularda (%25.7) daha az zorlandığı; en fazla, gizlilik (63.5), güven (%54.1) ve etik (%48.6) gibi soyut bariyerlerle karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Bu durum, ofis çalışanlarının teknolojiyi sadece çalışkan bir asistan olarak görmediklerini, taşıdığı riskleri eleştirel bir perspektiften değerlendirdiklerini göstermektedir. Kullanıcılar, hız ver verimlilik sağlasa da veri paylaşımı ve sistemin güvenilirliği konusunda endişeler taşımaktadırlar.

Tablo 3. Katılımcıların YZ Kullanırken Algıladıkları Bariyerler

Algılanan Zorluklar	Frekans	Yüzde
Veri gizliliği endişesi	47	63,5%
Doğruluk ve güvenilirlik	40	54,1%
Etik Kaygı	36	%48.6
Kaynak gösterememe/içerik şeffaflığı	28	37,8%
Uyarlanabilirlik eksikliği	25	33,8%
Türkçe dil desteği sorunu	19	25,7%
Teknik sorunlar	19	25,7%
Kurumsal erişim/teknik sınırlamalar	18	24,3%
Zaman kaybı	17	23,0%
Eğitim	8	10,8%
Kullanım zorluğu	4	5,40%

Bu endişeler, çalışanların YZ kullanım pratiklerini veri gizliliği ve güvenilirlik konularında daha temkinli ve sınırları net çizilmiş bir teknoloji kullanımına yöneltmektedir. Profesyoneller, iş yapış süreçlerinde hız kazanmak için bu araçlardan

faidalansalar da hassas kurumsal verileri veya stratejik iletişim süreçlerini sisteme dahil etmekten bilinçli olarak kaçınmaktadırlar. Bu nedenle, YZ'nın iletişim pratiklerinde daha fazla benimsenmesi, araçların teknik yetersizliklerinin giderilmesinden ziyade şeffaflık, etik standartlar ve veri güvenliğinin tesis edilmesine bağlı olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ

Türkiye'de 2025 yılından itibaren YÖK'ün öncülüğünde kurumsallaşmaya başlayan bilim iletişimi ofislerindeki YZ kullanım pratiklerini inceleyen bu araştırma, 88 iletişim profesyonelinin katılımıyla önemli ampirik bulgular sunmaktadır. Katılımcıların %84'ünün YZ araçlarını içerik üretim süreçlerinde aktif olarak kullanması, bu teknolojinin ofislerde standart bir pratiğe dönüştüğünü kanıtlamaktadır. Kullanım sıklığının cinsiyet veya görev süresi gibi demografik değişkenlerle anlamlı bir farklılık göstermemesi, teknolojinin yaygınlaştığını ve her kesimden profesyonel tarafından benimsendiğini ortaya koymaktadır.

Özel üniversitelerin %53.8'i YZ araçları için bütçe ayırırken, kamu üniversitelerinde bu oran %24.2'de kalmaktadır. Özel üniversitelerin pazarlama ve marka imajına verdikleri önem ile esnek finansal yapıları, bu teknolojik altyapıyı çalışanlarına sunmalarını kolaylaştırmaktadır. Ancak bütçe desteği olmayan kurumlarda dahi çalışanların kendi kişisel hesaplarından ücret ödeyerek veya ücretsiz sürümleri kullanarak bu araçları iş süreçlerine dahil etmesi, teknolojinin sağladığı faydanın vazgeçilmezliğini göstermektedir.

Profesyonellerin metin üretimi amaçlı YZ araçlarından duydukları memnuniyet, görsel üretim araçlarına göre istatistiksel olarak çok daha yüksektir; görsel araçlara metinden daha yüksek puan veren hiçbir katılımcı bulunmamaktadır. Metin üretme ve

düzenleme araçları daha iyi çıktılar elde edilmesine imkan tanırken, görsel üretmek ve düzenlemek için kullanılan araçların halen istenilen çıktıları üretme kapasitesine erişememiş olması, içerik kalitesini riske atabileceği için profesyoneller tarafından daha düşük oranda kullanılmaları sonucunu doğurmaktadır.

Çalışanların YZ kullanımının önündeki en büyük engeller teknik zorluklar veya Türkçe dil desteği eksikliği değildir. En güçlü bariyerler; veri gizliliği endişesi doğruluk ve güvenilirlik sorunu ve etik kaygılardır. Bu bulgu, iletişimcilerin teknolojiyi bilinçsizce değil, eleştirel ve temkinli bir yaklaşımla kullandıklarını, kurumsal verileri koruma refleksine sahip olduklarını göstermektedir.

Bu çalışma, YZ'nın bilim iletişimi ofislerinde artık deneysel bir araç olmaktan çıktığını, gündelik üretim süreçlerinin önemli bir bileşeni haline geldiğini göstermektedir. Bununla birlikte, kullanımın sürdürülebilir ve kurumsal düzeyde yaygınlaşabilmesi; yalnızca araçlara erişimin artırılmasına değil, aynı zamanda veri güvenliği, etik kullanım ve içerik doğrulama süreçlerine ilişkin kurumsal politikaların geliştirilmesine bağlıdır. Bu doğrultuda üniversitelerin YZ kullanımına yönelik rehberler oluşturması, çalışanlara eğitimler vermesi önem taşımaktadır. Elde edilen ampirik veriler, gelecekte geliştirilecek kurumsal stratejiler ve yükseköğretim politikaları için önemli bir başlangıç noktası sunarken, YZ'nın bilim iletişimindeki etkilerini farklı paydaşlar, iletişim kanalları ve kullanım biçimleri üzerinden inceleyecek yeni araştırmalar için de yol gösterici niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Biyela, S., Dihal, K., Gero, K. I., Ippolito, D., Menczer, F., Schafer, M. S., Yokoyama, H. M. (2024). Generative AI and science communication in the physical sciences. *Nature Reviews Physics*, 6, 162–165. doi:10.1038/s42254-024-00691-7
- Borchelt, R. E. (2008). Public relations in science: Managing the trust portfolio. In M. Bucchi & B. Trench (Eds.), *Handbook of public communication of science and technology*. New York: Routledge, 147-158.
- Lorenzo C., Spigarelli, F. (2020). The Third Mission of the university: A systematic literature review on potentials and constraints. *Technological Forecasting and Social Change*, 161, 1-30. 120284. doi:10.1016/j.techfore.2020.120284.
- Guzman, A. L. Lewis, S. C. (2020). Artificial intelligence and communication: A human–machine communication research agenda. *New Media & Society*, 22(1), 70–86. doi:10.1177/1461444819858691
- Hegelbach, S. (2023). ChatGPT opened our eyes. DIZH. <https://dizh.ch/en/2023/03/20/chatgpt-opened-our-eyes/>
- Henke, J. (2024). Navigating the AI era: University communication strategies and perspectives on generative AI tools. *JCOM*, 23(3), A05. doi:10.22323/2.23030205
- Iaia, L., Nespoli, C., Vicentini, F., Pironti, M., Genovino, C. (2024). Supporting the implementation of AI in business communication: The role of knowledge management. *Journal of Knowledge Management*, 28(1), 85–95. doi:10.1108/JKM-12-2022-0944

- Kessler, S. H., Mahl, D., Schafer M. S., Volk, S. C. (2025). Science communication in the age of artificial intelligence. *JCOM*, 24(2), EE. doi:10.22323/2.24020501
- Koa, M., Naser, H. A., Ayyoub, A. (2025). Artificial intelligence in public relations and strategic communication: Organizational, technological, and environmental determinants of adoption in agency contexts. *SAGE Open*, 15(4). doi:10.1177/2158244025138926
- Metag, J. ve Schafer, M. S. (2017). Hochschulen zwischen Social Media-Spezialisten und Online-Verweigerern. Eine Analyse der Online-Kommunikation promotionsberechtigter Hochschulen in Deutschland, Österreich und der Schweiz. *Studies in Communication | Media*, 6(2), 160–195. doi:10.5771/2192-4007-2017-2-160
- Mkhize, S. (2025). Elevating knowledge sharing and communication through artificial intelligence: An organizational perspective. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 14(4), 103-114. doi:10.20525/ijrbs.v14i4.3967
- Neuberger, C., Weingart, P., Fähnrich, B., Fecher, B., Schafer, M. S., Schmid-Petri, H., Wagner, G. G. (2021). Der digitale Wandel der Wissenschaftskommunikation. Berlin, Germany: Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften. <https://edoc.bbaw.de/opus4-bbaw/frontdoor/index/index/year/2021/docId/3526>
- Neumann, O., Guirguis, K., Steiner, R. (2024). Exploring artificial intelligence adoption in public organizations: A comparative case study. *Public Management Review*, 26(1), 114–141. doi:10.1080/14719037.2022.2048685

- Schafer, M. S. (2023). The notorious GPT: Science communication in the age of artificial intelligence. *Journal of Science Communication*, 22(2), Y02. doi:10.22323/2.22020402
- Uysal, N. ve Deng, T. (2025). The new brave world of public relations: The impact of organizational dynamics on adoption of AI. *International Journal of Strategic Communication*, 19(2), 303–323. doi:10.1080/1553118X.2024.2447019
- Vieriu, A. M. ve Petrea, G. (2025). The impact of artificial intelligence (AI) on students' academic development. *Education Sciences*, 15(3), 343. doi:10.3390/educsci15030343
- Wesche, J. (2023). Dr. Julius Wesche auf LinkedIn: #chatgpt #openai. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/juliuswesche_chatgptopenai-activity-7016341359661879296-ROCy
- Zerfass, A., Hagelstain J., Tench, R. (2020). Artificial intelligence in communication management: A cross-national study on adoption and knowledge, impact, challenges and risks. *Journal of Communication Management*, 24(4), 377-389. doi:10.1108/JCOM-10-2019-0137

İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ALANINDA AKADEMİK
TARTIŞMALAR

yaz
yayınları

YAZ Yayınları
M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar / AFYONKARAHİSAR
Tel : (0 531) 880 92 99
yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com